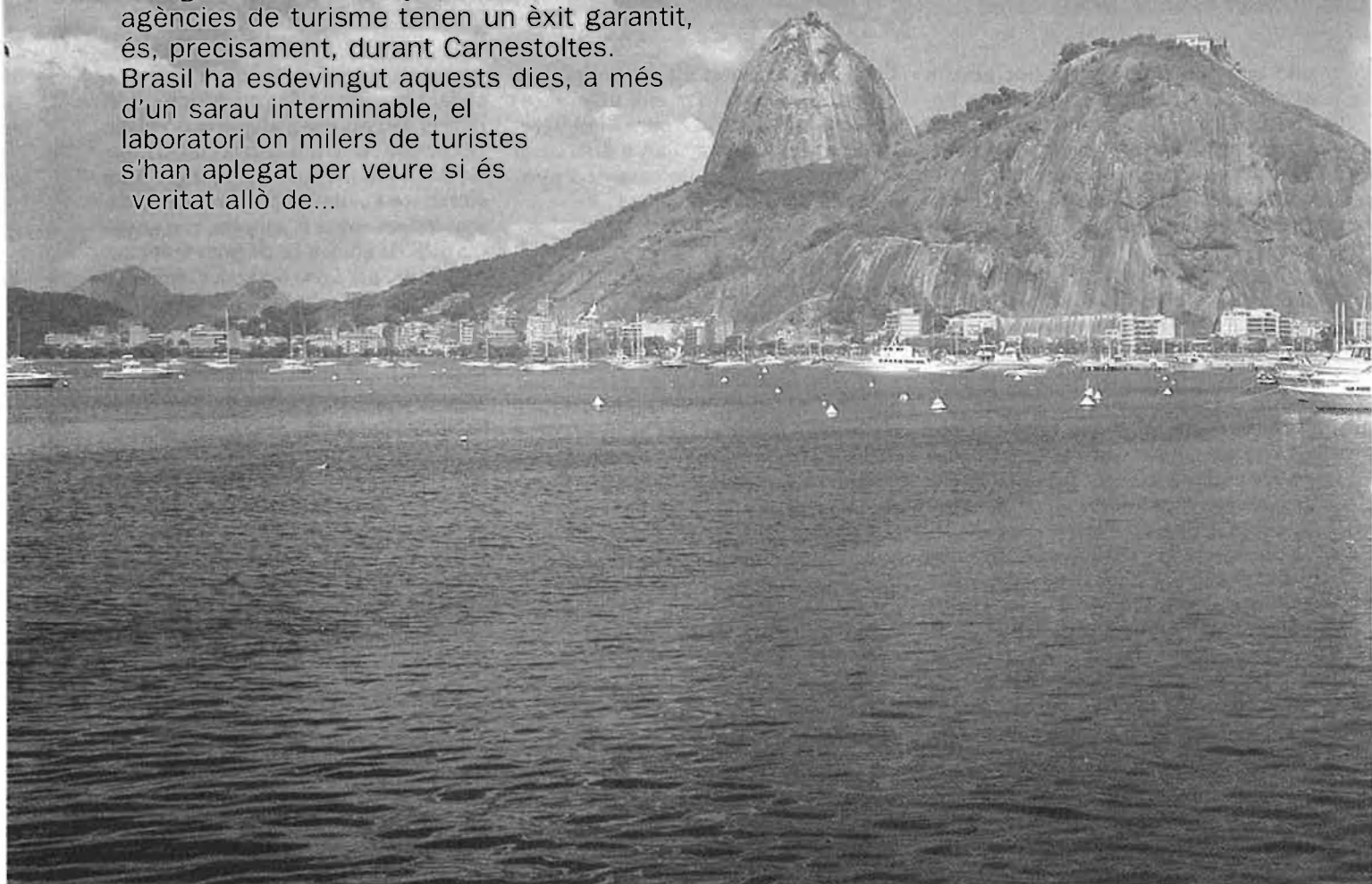

Brasil: Carnaval i molt més

Si alguns dies de l'any els fullets de les agències de turisme tenen un èxit garantit, és, precisament, durant Carnestoltes. Brasil ha esdevingut aquests dies, a més d'un sarau interminable, el laboratori on milers de turistes s'han aplegat per veure si és veritat allò de...

Alfred Bosch/Agustí Villar

En plena època de Carnaval, època d'alçar el vol i desenterrar valors efimers, la ment se'ns en va cap a la terra del ritme i del color, cap al Pa de Sucre i el Corcovado, cap a les platges envaïdes de pits i de natges bellugadisses. Pensem en la *Caipirinha*, en la samba trepidant, en la bogeria del tròpic. I somniem amb viatges impossibles —la loto primitiva—, en amors exòtics i fogositats irrefrenables, en l'ardor d'una gent que, mal que sigui només per uns dies, «sí que saben viure...»

Com sempre, i robant la frase dels *Beatles*, hem d'admetre que «hi ha una felicitat que creix amb la distància». I, per si això no fos del tot cert, les agèn-

cies de turisme ja s'encarreguen de fomentar distàncies, físiques o mentals, amb la sana intenció d'associar la felicitat a una simple paraula: el Brasil.

La realitat es, òbviament, diversa i plena de contradiccions. Perquè és innegable l'alegria exultant, l'estimació melòdica i l'imperi de la sensualitat, si més no entre els *cariocas* de la zona costanera. Sens dubte. Però també és impossible tornar-se d'esquena a les bosses de misèria, a l'aflorament de la violència, a l'angoixa d'una col·lectivitat que viu el present a fons perquè no acaba de veure clar el futur.

L'observador curiós, per tant, té tendència a convertir el Brasil en el seu camp d'experimentació antropològica, amb la pretensió d'anar arxivant con-

ductes i, si s'escau, anar matant els tòpics de torn. Inlluït per les promeses paradisiàques dels fulletons turístics, pren com a norma la pregunta «A veure si és veritat allò de...?», i es llança al carrer, els ulls com taronges, decidit a treure'n l'aigua clara. Amb aquest objectiu, selecciona tres camps d'investigació, corresponents als tres grans pilons que fonamenten el jardí brasiler: les dones (si és mascle, és clar), el futbol i la festa carnavalesca.

Dones, no en falten. I de ben sol·lícites. A Copacabana, la platja més coneguda de Rio, les noies del país fan treballar els ulls a la caça i captura de turistes. Són les famoses mulates *cariocas*, que animen la vida a l'entorn dels hotels i les discoteques: de tant en tant, s'acosten a les taules dels fostres

el desarrelament d'alguns sectors urbans, habitants de les *favelas* (barris de barraques), arribats fa poc a la metròpoli i necessitats de recursos. Això es fon amb l'avidesa sensual típica de les regions tropicals, que prefereix l'amor gratuït, però que no s'atura, quan hi ha gana, davant barreres crematístiques. Els preus, en termes europeus, són irrisoris; una nit amb una *mulatinha* pot costar de 500 a 3.000 ptes, segons la cara de pagador que faci el client.

Rosalia, de 19 anys, de pell bruna i ulls d'infant, que a Barcelona ja hauria triomfat com a model fotogràfic, ens explica el perquè de la seva situació: «... fa tres setmanes em vaig trobar sense home, i amb una criatura de dos anys a casa; havia de sortir-me'n d'alguna manera, i no és que m'agradi, però... una mira de sucra al màxim mentre pot».

Una història que no té res d'excursionista, però que dissortadament es multiplica i eleva el que seria pura anècdota a la categoria de norma, a símptoma d'un mal ben estès. Això no vol dir que tota la vida nocturna giri a l'entorn de la prostitució, és clar. El relaxament de costums i l'absència de tabús són força generalitzats al Brasil, i molt concretament, a la societat *carioca*.

Joao Carlos, un comerciant paulista (de São Paulo), confessa que baixa

a Rio de Janeiro per divertir-se, tot i que a casa seva tampoc no es queda aturat. «Als brasilers ens agraden les dones —insisteix—; jo, a Sao Paulo tinc dues xicotes, i surto totes les nits. Però com que tinc tres motos, necessito de tant en tant alguna amiga extra per ocupar la tercera moto, que no té el seient adaptat a cap forma concreta. M'entens, és que no vull tenir cap moto desocupada...» La lògica de l'argument és implacable.

No cal dir, d'altra banda, que la SIDA i les malalties venèries van que volen, afegint-se a la desnutrició, la malària, la lepra, el paludisme, i altres flagells que són l'estigma de les classes populars. Però els càstigs de la salut, si realment arriben a tenir alguna influència exemplar, més aviat fomenten la despreocupació sexual i el vitalisme desbordant que no pas els frenen. És el *Carpe diem* dels que coneixen la fragilitat de la seva existència.

Tal i com observa qualsevol observador perspicaç, el futbol és un altre dels al·lucinògens predilectes de les masses emporibides que baixen dels suburbis —altra vegada les mítiques *favelas* de Rio—, carregats de banderes, pancartes i samarretes de colors. L'estadi del Maracanà, el més gran del món, amb una capacitat de 230.000 persones, és l'escenari dominical dels duels aferrissats entre equips i també, o sobretot, dels duels entre les *torcidas* de seguidors embogits. Especialment si hi juga algun dels equips mítics de Rio, que són el Flamengo, el Fluminense, el Botafogo i el Vasco.

Assistir al derbi local per excel·lència, el Fla-Flu, és un privilegi fora de sèrie. Aquest any, amb les grades plenes de gom a gom, i una recaptació rècord de tres milions de cruzados, el Fluminense va vèncer per un a zero i va trencar un encanteri de molts anys, ja que el Flamengo s'havia fet mestre de l'espectacle en les darreres edicions. El partit va ser dolent, i el gol arribà per penalti, però de tota manera la *torcida Flu* s'extasià, caient de genollons i bellugant-se per crear «onades humanes» a la general. Al sector femení, que per raons de seguretat està separat de la resta de grades, el guirigall també era excepcional. Mentrestant, a la zona *Fla*, el clam contra el gran culpable de la desfeta —l'àrbitre—, era unànime: «Filho da p...!»

Això sí; tots, vencedors i vençuts, felços i desgraciats, s'expressen a ritme de samba. Amb panderetes, tamborinos, xiulets i maraques, les vísceres es

«Caipirinha», samba trepidant, bogeria del tròpic...

pàl·lids per veure si hi ha sort i fabriquen; a poc a poc, una nit de calidesa i de desig. Per als solitaris i els autòctons discriminats, sempre queda el recurs d'aquella altra filera llarga de senyorettes, de cap a cap de l'avinguda Atlàntica, que a un preu mòdic poden satisfer les baixes passions de qualsevol. Però ja se sap que el material més bo és el que es paga en divises: els «gringos», americans o simplement forasters amb dòlars a la butxaca, s'emporten la crema i deixen el pòsit.

La prostitució, encoberta o no, és un dels negocis més pròspers del Brasil. Floreix a partir de la misèria social o

manifesten directes i trepidants a través de la música. Quan els aficionats tornen a casa, embotits dins l'autobús, el conductor s'embala i anima la festa amb una ràdio que imprimeix ritme tropical al viatge. I l'endemà al matí, quan els *cariocas* es lleven i baixen al centre, les botigues no es cansen de martellejar el client amb els compassos de sempre. La samba és l'esperit i la forma, l'origen i el final de la festa.

El moment esclatant de la samba, és clar, es produeix durant el Carnaval, follia i alhora símbol universal de Rio de Janeiro. La celebració de Carnestoltes a la ciutat parteix de mitjan XIX, però no és fins a principis d'aquest segle, gràcies a la immigració dels bahians que baixaven d'una terra aspra i intolerant, i provocant l'aparició de les escoles de samba, que la festa adquireix tota l'esplendor i l'originalitat. Les autoritats, com a Europa i a tot arreu, van intentar aturar els excessos d'una celebració pagana i rebecca, però van acabar acceptant els fets consumats. Fins al punt d'integrar el ritual i l'estètica de la festa al compendi d'usos i costums, fent-ne una qüestió d'interès nacional.

Actualment, les escoles de samba funcionen tot l'any, assajant i preparant els números per a l'esclat que coincideix amb la setmana crucial. Quan arriba el moment, reuneixen els milers de membres de cada escola i organitzen la desfilada, atenent-se a una logística realment complicada. Abans, la desfilada era més o menys espontània, però l'evolució pròpia de la festa va aconsellar, fa escassament tres anys, de construir un espai exclusiu per a muntar el sarau. Una instal·lació amb avinguda central, amb tribunes i una «plaça de l'Apoteosi» final, va ser dissenyada per Oscar Niemeyer, el mateix arquitecte responsable de la planificació de Brasília. El conjunt, naturalment, va ser batejat amb el nom apropiat: Sambòdrom.

Segons com, el Sambòdrom representa la darrera etapa de la comercialització del Carnaval. A les grades, cada plaça val unes 15.000 ptes, i els seus destinataris acostumen a ser turistes: el poble baix, o bé desfila o bé celebra la festa als barris respectius, mentre les classes altes prefereixen els clubs privats. Darrerament, també és de moda llogar un camarot col·lectiu al Sambòdrom —els mateixos espais que s'utilitzen al llarg de l'any per entrenar les joves promeses de les escoles de samba—, i armar una xerxina particular amb vistes al passeig central. La broma, certament, no se la pot permetre tothom; el lloguer d'una barra-

queta d'aquestes per a una dotzena de persones oscil·la a l'entorn de les 300.000 ptes.

La bogeria del Carnaval té algun punt de contacte amb el futbol: hi ha una jerarquia de divisions, i només les escoles de samba de la divisió d'honor gaudeixen de l'honor de passejar-se pel Sambòdrom. La desfilada, precisament, serveix per a puntuar les diverses colles i per escollir un guanyador segons la qualitat musical, el color, l'enginy, etc. Enguany, s'hi han presentat setze escoles, amb algunes de llegendàries com Imperio da Tijuca, Beija-Flor, Portela o Mocidade Independente. La desfilada final és el 7 de març.

No cal insistir sobre l'exuberància, la creativitat i la diversitat del Carnaval de Rio. Hi ha elements i aportacions d'arreu. Fins i tot hi ha una lletra de samba que fa referència als catalans i que retrata —per descomptat— la nostra ben reputada avarícia: «*Eu conheci un espanhol/natural da Catalunha / ... que pegava tudo a unha!*»

La riquesa de sons, colors i moviments és única al món, i cal veure l'espectacle per fer-se una idea del que representa per al poble corrent, per als qui ho viuen al carrer amb tota intensitat, perquè, entre altres coses, ho han estat esperant al llarg de l'any sencer.

És molt difícil trobar un brasiler que renegui o tiri pestes del Carnaval, i també és molt difícil, d'altra banda, trobar un brasiler que no tingui resaca, que no senti nostàlgia o que no vulgui escapar-se l'endemà de la traca final.

«La tristesa no té fi... —diu la música—, però la felicitat sí»: el Carnaval s'acaba de forma abrupta, i és el fenomen més efímer de tots, molt més que el futbol i que les aventures amoroses. L'esclat d'una setmana curta i intensa es consumeix la nit del darrer dissabte i, tot seguit, comença la llarga pendent de la rutina quotidiana. La modesta dona de fer feines, el taxista o la cambrera, que durant el Carnaval han redimit la seva humilitat i s'han convertit en estrelles-guia de l'espectacle, tornen a agafar el fregall, el taxi o la safata, i comencen a pensar en l'any que ve.

I el visitant, amb les butxaques escurades i el fulletó de l'agència abandonat a aqualsevol vorera de l'avinguda Rio Branco —ben rebregat—, es disposa a tornar cap a casa. Ple de confusió, puja a l'avió força tip del Carnaval, i convençut que, d'aquella terra on anava a cercar la felicitat, també n'ha après alguna cosa. □

ESBRINA LA DISFRESSA DELS FAMOSOS

El nostre ball de Carnestoltes

Si poguéssim, els ajuntaríem a tots en una sala i orgnitzaríem la festa. Com que no podem els hem preguntat de què s'han disfressat, o de què haurien volgut fer-ho. Polítics i escriptors, músics i humoristes trien.

Fúlvia Nicolàs/Vicent Partal

Al'advocat Josep Lluís Albinyana, ex-president del Consell Preautònom del País Valencià, el que sempre li ha fet il·lusió és disfressar-se de Cèlia Gàmex, i baixar les escales com una *vedette*, arrossegant la cua del vestit. «Potser és una fixació infantil, sí, però el cas és que m'agraden tant les *A l'esquerra, Ferran Cremades. A la dreta Jaume Fuster.*

